

«قیصر امین‌پور»		اعلام و اشخاص
تولد - وفات	۱۳۸۶-۱۳۳۸ (ه.ش)	
پیشه	استاد دانشگاه و شاعر دوره‌ی پس از انقلاب اسلامی	
آثار	در کوچه‌ی آفتاب، تنفس صبح، مثل چشمه مثل رود، به قول پرستو، آینه‌های ناگهان	

ابیات دشوار و مهم

- ۱) پیش از این‌ها فکر می‌کردم خدا خانه‌ای دارد میان ابرها
 (معنی) در گذشته فکر می‌کردم که خانه‌ی خداوند در میان ابرها است.
- ۲) مثل قصر پادشاه قصه‌ها خشتی از الماس و خشتی از طلا
 (معنی) خشت: آجر / فکر می‌کردم [خانه‌ی خداوند] مانند قصر پادشاه قصه‌ها یک آجرش از الماس و خشت دیگرش از طلاست.
- ۳) پایه‌های برجش از عاج و بلور بر سر تختی نشسته با غرور
 (معنی) فکر می‌کردم پایه‌ها و ستون برج خداوند از عاج و شیشه است و [خداوند] با شکوه و غرور بر روی تخت نشسته است.
- ۴) ماه، برق کوچکی از تاج او هر ستاره، پولکی از تاج او
 (معنی) فکر می‌کردم ماه [آسمان] درخشش کوچکی از تاج پادشاهی خداوند است و تمام ستاره‌های آسمان پولک‌های تاج پادشاهی خداوندند.
- ۵) رعد و برق شب، طنین خنده‌اش سیل و طوفان نعره‌ی توفنده‌اش
 (معنی) فکر می‌کردم صدای صاعقه هنگام شب، صدای خنده‌ی خداوند است و سیل و طوفان هم غرژش خشمگینانه‌ی خداوند است.
- ۶) هیچ کس از جای او آگاه نیست هیچ کس را در حضورش راه نیست
 (معنی) فکر می‌کردم هیچ کسی از مکان خداوند آگاهی ندارد و هیچ کس اجازه‌ی رفتن به حضور خداوند را ندارد.
- ۷) آن خدا بی‌رحم بود و خشمگین خانه‌اش در آسمان دور از زمین
 (معنی) آن خداوندی که [در تصور من بود] سنگدل و عیبانی بود و خانه‌اش جایی در آسمان‌ها و دور از زمین بود.

۲۳ تازه فهمیدم خدایم این خداست این خدای مهربان و آشناست

معنی) تازه متوجه شدم که خدای من این خداوند [مهربان] است. خدای مهربان و خدایی که آشنای همه‌ی بندگان است.

۲۴ دوستی از من به من نزدیک‌تر از رگ گردن به من نزدیک‌تر

معنی) خداوند همچون دوستی است که از خود من به من نزدیک‌تر است. خداوند از رگ گردنم به من نزدیک‌تر است.

۲۵ می‌توانم بعد از این با این خدا دوست باشم دوست پاک و بی‌ریا

معنی) من بعد از این می‌توانم با خداوند دوست باشم، چون خداوند دوستی پاک و بی‌آلایش است.

حکایت به‌خدا چه بگویم؟

رساله‌ی قشیریه،		اعلام و اشخاص
نویسنده	ابوالقاسم قشیری	
سده	چهارم و پنجم	
زبان کتاب	عربی	
مترجم	یکی از شاگردان قشیری	
موضوع	معرفی برخی از بزرگان اهل تصوف و شرح اصطلاحات و الفاظ رایج میان آنان	
توضیحات	این اثر با تصحیح و تعلیقات (پیوست‌ها) استاد فروزانفر به چاپ رسیده است	

عبارت‌ها که دشوار و مهم درین

۱) گوسفندان از آن من نیست.

معنی) گوسفندان مال من نیست.

۲) خداوندش را بگوی که گرگ ببرد.

معنی) به صاحب [گوسفند] بگو که [گوسفند] را گرگ برد. (خورد)

درسنامه

۱) دانش‌های ادبی تفاوت نظم و نثر، زبان و ادبیات

۲) دانش‌های نوشتاری ← املاي حرف (ض - ذ - ز - ظ)

واژگان قافیه و ردیف

۱) دانش‌های ادبی

تفاوت زبان و ادبیات: اگر قصد و منظور از نوشتن یا گفتن یک جمله رساندن خیر باشد، تنها «زبان» به کار گرفته می‌شود؛ اما اگر برای تأکید و تأثیرگذاری بیشتر نوشته یا سخن را به آرایه‌های ادبی زینت دهیم، ادبیات به وجود می‌آید.

تفاوت قافیه و ردیف: واژه‌هایی که با چند حرف مشترک تقریباً در انتهای یک بیت قرار می‌گیرند، قافیه نام دارند.

مثال) بشنو از نی چون حکایت می‌کند از جدایی‌ها شکایت می‌کند
قافیه قافیه

واژه‌هایی که با حروف یکسان و تلفظ یکسان دقیقاً در انتهای مصراع قرار می‌گیرند، ردیف نامیده می‌شوند. مثال) می‌کند در انتهای هر دو مصراع بیت بالا.

خبرها

فارسی هشتم • پیش از این‌ها

۲) دانش‌های نوشتاری

در زبان فارسی واج‌هایی هستند که چند شکل نوشتاری دارند:

مثال) واج ز: ز - ض - ظ - ذ واج ق: ق - غ واج س: س - ث - ص واج ه: ح - ه - و ...

واژه‌هایی که یکی از این واج‌ها در آن‌ها هست، اهمیت املائی بیشتری دارند؛ بنابراین حروفی که تلفظ یکسان اما شکل نوشتاری متفاوتی دارند، از نظر املا مهم‌ترند.

سوالات درس اول

الف) معنی و مفهوم بنویس و نثر

۱) ابیات و عبارات زیر را به نثر ساده و روان بنویسید.

- ۱) رعد و برق، شب طنین خنده‌اش سیل و طوفان، نعره‌ی توفنده‌اش
- ۲) هیچ کس را در حضورش راه نیست. ۳) پیش از این‌ها خاطرم دلگیر بود.
- ۴) گفت: «آری خانه‌ی او بی‌ریاست فرش‌هایش از گلیم و بوریاست»

ب) واژگان

۲) معنی واژگان مشخص‌شده را بنویسید.

- ۱) خشتی از الماس و خشتی از طلا
- ۲) پایه‌های برجش از عاج و بلور
- ۳) سیل و طوفان، نعره‌ی توفنده‌اش
- ۴) دوست باشم، دوست پاک و بی‌ریا
- ۵) فرش‌هایش از گلیم و بوریا

۳) واژه‌های ستون (الف) را به متضاد آن‌ها در ستون (ب) وصل کنید.

الف)	ب)
• خطا	• بوریا
• کینه	• درست
• دلگیر	• خوشحال
	• دوستی

۴) به سوالات زیر پاسخ دهید.

- ۱) برای واژه‌ی «تصویر» دو هم‌خانواده بنویسید.
- ۲) هم‌خانواده‌ی واژه‌ی «قصد» است.

ج) دانش‌های ادبی

۵) به سوالات زیر پاسخ دهید.

- ۱) در تشبیه مقابل کدام رکن حذف شده و نیامده است؟ «مثل نوری در دل آینه‌هاست».
 - ۲) تشبیه‌ها را در بیت روبه‌رو توضیح دهید.
 - ۳) یک متضاد در بیت مقابل بیابید.
- ماه، برق کوچکی از تاج او هر ستاره، پولکی از تاج او
آن خدا بی‌رحم بود و خشمگین خانه‌اش در آسمان، دور از زمین»

د) درک مطلب

۶) به سوالات زیر پاسخ دهید.

- ۱) بیت مقابل یادآور کدام آیه‌ی قرآنی است؟
«دوستی از من به من نزدیک‌تر از رگ گردن به من نزدیک‌تر»

خوب جهان را ببین، صورتگر ماهر

درس دو

بخش اول

معنا	واژه	ردیف	معنا	واژه	ردیف
خالص	ناب	۱۱	پروردگار	خالق	۱
موی پشت گردن اسب و شیر	یال	۱۲	بی نظیر	بی همتا	۲
موی بالای سر	کاکل	۱۳	از روی دانش	حکیمانه	۳
بالا	فراز	۱۴	تابش	پرتو	۴
افسرده، پریشان	نژند	۱۵	مردمک چشم، کاسه‌ی چشم	حدقه	۵
جمع تمثال، تصویرها	تمائیل	۱۶	هیكل	جثه	۶
خوب، دلکش	نغز	۱۷	بالا بردن	برافراشتن	۷
دوری	هجر	۱۸	زیبارو	نگار	۸
نقاش	صورتگر	۱۹	پابیز	خزان	۹
			طلا	زر	۱۰

واژگان

عبارت‌ها که دشوار و مهم درس

- روشنایی روز که همه چیز را می‌گشاید، چشمانشان را می‌بندد.
- معنی) روشنایی روز که همه چیز را آشکار می‌کند، چشمان خفاش را می‌بندد.
- او در روز پلک‌ها را بر سیاهی دیده‌ها می‌اندازد و شب را چونان چراغی برمی‌گزیند تا در پرتو تاریکی آن، روزی خود را جست‌وجو کند.
- معنی) خفاش روزها چشمانش را می‌بندد و شب را مانند چراغی انتخاب می‌کند تا در تابش تاریکی آن روزی و غذای خود را بیابد.
- اگر اندیشه کنی، از آفرینش مورچه دچار شگفتی خواهی شد.
- معنی) اگر فکر کنی از آفرینش و خلقت مورچه شگفت‌زده و حیرت‌زده خواهی شد.

قائنی شیرازی

نام	میرزا حبیب‌الله شیرازی متخلص به قائنی
دوره	قاجار
پیشه	شاعری
اثر	کتاب «پریشان» که به شیوه‌ی گلستان سعدی نوشته است.
آرامگاه	در جوار حضرت عبدالعظیم (ع) شهر ری است.

اعلام و اشخاص

ابیات دشوار و مهم

- ۱) راستی را کس نمی‌داند که در فصل بهار از کجا گردد پدیدار، این همه نقش و نگار؟
 (معنی) به راستی هیچ‌کس نمی‌داند که در فصل بهار، این همه زیبایی و نقش از کجا به وجود آمده است.
- ۲) عقل‌ها حیران شود کز خاک تاریک نژند چون برآید این همه گل‌های نغز کامکار؟
 (معنی) عقل و درک انسان از این‌که چگونه از خاک سرد و بی‌روح، این همه گل‌های زیبا و دلکش به‌وجود می‌آید حیرت‌زده و شگفت‌زده می‌شود.
- ۳) چون نپرسی کاین تمائیل از کجا آمد پدید چون نجویی کاین تصاویر از کجا شد آشکار
 (معنی) چگونه نمی‌پرسی که این تصاویر و اشکال از کجا به وجود می‌آید و چگونه در پی این نیستی که این تصاویر چگونه آشکار شده است؟
- ۴) برق از شوق که می‌خندد بدین سان قاه قاه ابر از هجر که می‌گرید بدین سان زار زار
 (معنی) صاعقه از اشتیاق چه کسی این چنین قاه قاه می‌خندد و ابر از دوری چه کسی این‌گونه زار زار گریه می‌کند؟
- ۵) کیست آن صورت‌نگر ماهر که بی‌تقلید غیر این همه صورت برد بر صفحه‌ی هستی به کار؟
 (معنی) آن نقاش و تصویرآفرین چه کسی است که بدون پیروی و تقلید از کسی این همه تصویر بر پهنه‌ی آفرینش آفریده است.

درسنامه

- ۱) دانش‌های ادبی ← ارکان تشبیه ۲) دانش‌های نوشتاری ← فاصله‌ی میان‌واژه‌ای

(۱) دانش‌های ادبی

تشبیه: دقت در نگاه‌کردن و خوب‌دیدن، یکی از راه‌های تقویت ذهن و زبان است. برای این‌که توصیف‌ها زیباتر صورت گیرد می‌توان از «آرایه‌ی تشبیه» استفاده کرد.

آرایه‌ی تشبیه: تشبیه، آرایه‌ای است که در آن برای زیبایی سخن، چیزی به دلیل مشابهت به چیزی مانند می‌شود. در واقع شاعر یا نویسنده ادعا می‌کند که دو چیز از جهاتی به هم شبیه‌اند.

ارکان تشبیه: هر تشبیه می‌تواند چهار رکن داشته باشد.

مثال دندان‌هایش مثل الماس می‌درخشید.

در این تشبیه، دندان به الماس تشبیه شده است.

رکن اول مشبه: دندان که به علت مشابهت به الماس مانند شده است، «مشبه» است.

رکن دوم مشبه‌به: الماس که دندان به آن مانند شده است، «مشبه‌به» است.

رکن سوم وجه شبه: شباهتی که میان مشبه و مشبه‌به وجود دارد، «وجه شبه / وجه شباهت» نامیده می‌شود که در این جا درخشندگی است.

رکن چهارم ادات تشبیه: کلمه‌ای که شباهت مشبه و مشبه‌به (دندان و الماس) را به وسیله‌ی آن نشان می‌دهیم؛ مانند: «مثل» که در این مثال ادات تشبیه است.

نکته وجود رکن سوم و چهارم در تشبیه الزامی نیست و گاهی از تشبیه حذف می‌شوند.

۲) دانش‌های نوشتاری

میان واژه‌های یک متن همیشه باید فاصله‌ای رعایت شود. به این فاصله «فاصله‌ی میان واژه‌ای» می‌گویند. اگر این فاصله به درستی رعایت نشود ممکن است در فهم جمله یا متن مشکل و ابهام ایجاد شود، مانند:

۱) او هر روز نامه‌ای می‌خواند.

۲) او هر روز نامه‌ای می‌خواند.

که مفهوم این دو جمله با هم کاملاً متفاوت است.

سوالات درس دوم

الف) معنی و مفهوم بنوع و نثر

۱) ابیات و عبارات زیر را به نثر ساده و روان بنویسید.

۱) روشنی روز که همه چیز را می‌گشاید، چشمانشان را می‌بندد.

۲) او در روز پلک‌ها را بر سیاهی دیده‌ها می‌اندازد و شب را چونان چراغی برمی‌گزیند.

۳) تا در پرتو آن روزی خود را جست‌وجو کند.

۴) خدا برای او دو چشم سرخ و دو حدقه چونان ماه تابان آفرید.

۵) به مورچه و کوچکی جثه‌ی آن بنگر که چگونه عظمت او با چشم و اندیشه‌ی انسان درک نمی‌شود.

۶) گویی بادبان کشتی است که ناخدا آن را برافراشته است.

۷) پرهای طاووس چونان برگ خزان دیده می‌ریزد.

۸) و لحظه‌ای دیگر به سبزی و گاه به زردی زر ناب جلوه می‌کند.

۹) بر فراز گردن طاووس، به جای یال، کاکلی سبزرنگ و پرنقش و نگار روییده است.

ب) واژگان

۲) معنی واژگان مشخص شده را بنویسید.

۱) چونان برگ خزان دیده است.

۳) به جای یال، کاکلی سبزرنگ دارد.

۲) گاه به زردی زر ناب می‌ماند.

۴) به جثه‌ی آن بنگر.

۶) شب را چونان چراغی برمی‌گزیند.

۵) از شگفتی‌های خالق یکتا بگو.

۲) او در روز چشمانش را می‌بندد و شب را مانند چراغی برای (کسب رزق و روزی) انتخاب می‌کند.

۳) تا در تابش آن رزق و روزی خود را بیابد.

۴) خداوند برای او دو چشم قرمز و دو کاسه‌ی چشم که همچون ماه می‌درخشد، آفرید.

۵) به کوچکی جسم مورچه نگاه، تأمل و دقت کن که چگونه بزرگی او با چشم و فکر انسان فهمیده نمی‌شود.

۶) انگار بادبان کشتی است که کشتی‌بان آن را بالا برده است.

۷) پرهای طاووس مانند برگ‌ها در فصل پاییز می‌ریزد.

۸) و در لحظاتی بعد به رنگ سبز یا به رنگ زرد طلای خالص جلوه می‌کند (خود را نشان می‌دهد).

۹) بالای گردن طاووس به جای موی پشت گردن کاکلی سبزرنگ و پرنقش (موی بالای سر) قرار دارد.

ب) واژگان

پاسخ ۲

۱) پاییز	۲) طلا/ خالص	۳) موی پشت گردن	۴) جسم
۵) خداوند - آفریدگار - خلق‌کننده	۶) مثل، به عنوان		

پاسخ ۳

تژند ← افسرده	صورتگر ← نقاش	هجر ← دوری	نغز ← دلکش
هستی ← خلقت	پیروی ← تقلید		

پاسخ ۴

- الف) حس ب) تمثال

ج) ریشه‌های ادبی

پاسخ ۵

- ۱) شب: مشبه/ چوآن: ادات/ چراغ: مشبه به
- ۲) حیران‌شدن ویژگی انسانی است که به عقل نسبت داده شده است و تشخیص است.
- ۳) مراعات نظیر: ابر و برق/ تشخیص: خندیدن برق و گریستن ابر

د) مرکب مطلب

پاسخ ۶

- ۱) گل‌ها و گیاهانی که در فصل بهار می‌روید.
- ۲) صورتگر در لغت «نقاش» است؛ اما این‌جا منظور خداوندگار است.

ه) نوشتار و املا

پاسخ ۷

با آوردن گل خانه خوشبو شد. (شکل درست)/ با آوردن گل‌خانه خوشبو شد. (شکل نادرست)

